

a fi obiectivată într-un singur sens – cel al mărturiei pentru neuitare. Întâlnirile cu membrii ai familiilor care au supraviețuit sunt redade cu o simplitate aproape nefirească, faptul consumându-se la fel ca și universul exterminționist – parcă în afara posibilului.

Adăugând la această frescă a holocaustului și masacrul de la Sărmaș, cartea devine o radiografie a anilor celui de-al doilea război mondial, în județul Mureș, o pagină albă mai puțin în istoria holocaustului, o responsabilitate în plus pentru autorități și societate în general.

Virgil Mureșan

Ioan Purcelean, *Mărturii despre generația mea*, Ed. Napoca Star, Cluj 2003

Abdicarea silită a regelui și abolirea regimului de monarhie constituțională, respectiv proclamarea Republicii la 30 decembrie 1947 după mai bine de un secol de eforturi, sacrificii și realizări din partea tuturor forțelor sociale și politice implicate în efortul de modernizare și civilizare a spațiului românesc, a constituit pentru regimul comunist înlăturarea ultimului obstacol ce stătea în calea sovietizării totale a României. În acest context lucrarea profesorului Purcelean „Mărturii despre generația mea” vine în ajutorul efortului istoriografic din ultimii ani de a scrie de la nivel local-regional istoria anilor de început a instaurării noii orânduiri în România – o istorie în a cărei vâltoare a fost prin și autorul.

Este un timp al stalinizării forțate și asazine, care nu permite „discuții” cu atât mai puțin acțiuni cultural-politice în afara noului context – atât doar că distanța dintre universul decizional central al noilor realități și cel local era încă foarte mare (încă locuitorii de pe Valea Someșului nu aflaseră că trăiau într-un alt timp istoric). Exista încă în mentalul colectiv un vid de legitimitate și autoritate politică. Regele abia abdicase, iar posturile de radio - de dincolo „Vocea Americii” și „Europa Liberă” întrețineau într-o atmosferă confuză, dar totuși plină de speranță, ideea că America va începe războiul împotriva U.R.S.S.-ului, iar noi românii, trebuia să fim pregătiți pentru această situație. O lume, putem spune astăzi - aproape virtuală – imaginarul individual și cel colectiv oferind protagoniștilor posibilitatea unei existențe paralele, care contribuie în mod hotărâtor ca și mobil de acțiune a organizațiilor de luptători anticomuniști din întreg spațiul în curs de sovietizare. Fie că este vorba de organizații politice și paramilitare, fie de luptă împotriva colectivizării, lupta tinerei generații, a bisericii greco-catolice..., iminentul sfârșit al regimului, oferea tuturor întoarcerea la tradiții (normalitate), la vechile partide, regalitate, la o Românie „eternă” monarhică-burgheză și național-țărănească (Iuliu Maniu devenise prin sacrificiul său un apostol național). De fapt național-țărănismul și greco-catolicismul erau valorile pe care s-a clădit conștiința națională în această parte a României.

Structurată pe 7 capitole, lucrarea beneficiază de sursele documentare oferite de arhivele naționale de la Bistrița și Cluj, cât și de ineditul mărturiilor orale ale unor supraviețuitori ai evenimentelor prezentate, de amintirile personale ale autorului.

II. Din această perspectivă am ales pentru o scurtă prezentare capitolele I, III și VI, referitoare la organizația Liga Național Creștină, lupta tinerei generații împotriva sovietizării României, precum și povestea dramatică a deportării unor locuitori sași în lagăre de muncă din uniunea Sovietică.

Capitolul I „*Manifestări de rezistență ale țăranilor din județul Bistrița-Năsăud*”, prezintă două ipostaze de rezistență anticomunistă din acest areal geografic: organizația Liga Național Creștină cu obiectivul politic de a contribui la răsturnarea regimului comunist și revenirea la vechiul regim și organizațiile țăranimii care luptau împotriva procesului de colectivizare a agriculturii.

Partea referitoare la activitatea organizației „Garda Albă” și mai ales a căpitanului acesteia, Bodiș Leonida, beneficiază de o privire antropologică, autorul organizând – cauzalități – desfășurări, consecințe pe ideea – realitate a tradițiilor socio-culturale, religioase și politice a locuitorilor din această zonă. În acest context viața țăranilor de pe Valea Someșului cu un desfășurător neperturbat de sute de ani, nu poate fi compatibilă cu noile realități sovietizante, fapt care duce la implicarea lor mai mult sau mai puțin în existența acestei organizații. Reține atenția în mod deosebit imaginea căpitanului Bodiș Leonida, o figură proeminentă (devenită

ulterior legendară), precum și prezentarea într-o viziune aproape apocaliptică a zilei de 12 februarie 1949, când satul ia primele contacte cu noua putere represivă prin descinderea trupelor de miliție și armată în localitatea Rebrîșoara. Denumită „ziua cea mai neagră” în mentalul colectiv – aceasta este urmată a doua zi și de o „rugă colectivă” la biserică – pentru a contrabalansa pentru săteni într-o oarecare măsură oroarea întâmplărilor. Urmăriri, trădări, condamnări cu probe false, bătăile din clădirile securității, întreg scenariul aparatului represiv comunist, toate se consumă în spațiul „...amintirilor ce le-au trăit, povestite în felul său de fiecare” – un recurs la memorii individuale și colective pentru a nu fi uitate acele fapte.

În capitolul al III-lea „Tinerii cu aripile frânte” – documentele și mărturiile expuse se înscriu în același registru, atât doar că drama tinerei generații, a intelectualității în formare poartă în sine un „farmec” întunecat aparte. Octavian Alexi, Ilieș Vasile, Gotea Vasile... o listă întreagă de tineri studenți care sacrifică prezentul și chiar viitorul personal în numele unui viitor comun – idealurile de dreptate, adevăr, sentimente religioase, apărarea proprietății – devin mobiluri de manifestare a rezistenței și din păcate în același timp – de acuzare. Liniștea și împăcarea, aproape frenezia care răzbate din rândurile scrise de aceștia din închisori (Pitești și Târgșor) chiar și în prezenta conștientei morți iminente, exaltarea sentimentului religios prin rugăciuni colective și, mai ales, speranța-certitudine că sacrificiul lor nu va fi în zadar ci aparține unui fundament de viitor de la care nu cer decât recunoaștere și adevăr – toate acestea constituind pentru mișcarea de rezistență românească, forma sa angelică și profundă, greu de egalat.

Capitolul al VI-lea prezintă la baza mărturiilor, a bibliografiei de specialitate experiențe tragice ale români-sași deportați în lagăre de muncă din Siberia. Arestări-ridicări de la domiciliu fără întrebare și fără drept de apel, drumul de săptămâni de zile cu trenuri „special” pregătite, iar la sfârșit – Siberia – unde friguri de -35°-40° C, barăci umede, alimentație, muncă și igienă sub limita umanului – constituie aproape pentru toți aceștia o poveste comună. Drumul de întoarcere nu înseamnă pentru toți locul natal – doar o parte dintre aceștia se întorc „acasă” – unde o însemnată perioadă de timp „se bucură” de constrângeri socio-profesionale din partea autorităților.

Lucrarea are marele merit să adune în paginile sale o listă parcă nesfârșită – de oameni, deveniți astfel personaje istorice – care sub o formă sau alta și-au adus contribuția la ceea ce istoricul, omul de astăzi, în general caută cu înfrigurare în istoria recentă – universul rezistenței anticomuniste. Un demers care, fără să fie din punct de vedere „tehnic”, istoriografic (lipsa aparatului critic – imposibila depersonalizare a discursului – totuși în întregime justificată) contribuie la risipirea pas cu pas a unor frustrări puerile (mă gândesc la cei care se mai întreabă dacă în România a existat sau nu o rezistență anticomunistă), dar cu siguranță este în primul rând o condiție sine qua non de supraviețuire morală a unei întregi generații și a autorului însuși: „iar celor care nu vor să știe, le va rămâne blestemul unei complicități tacite și retroactive”.

Virgil Mureșan